

Творче спостереження на основі зіставлення

Прочитати репліки діалогу. Чому в першому варіанті вжито займенник *ви* з великої літери, у другому — з маленької?

Назвати учасників розмови.

1) — Як Вас звати, скажіть, будь ласка!

— Лоза Роман Сергійович.

— Скільки Вам років?

— 23.

— Як довго у Вас болить рука?

— Майже тиждень.

2) — Хотів би з вами познайомитися. Мене звати Ігорем.

— Я — Сергій. А це мій брат Сашко.

— Мені про вас багато розповідали!

— Приємно чути.

Увага! Особовий займенник *ви* (окрім значення 2-ї особи множини) може виступати як форма пошанної однини, тобто займенник стосується тільки однієї особи для вираження пошани, увічливості. Він уживається замість особового займенника 2-ї особи однини *ти* для вираження ввічливості при зверненні до незнайомої людини, до старших, до батьків тощо.

Навчальне редагування

Прочитати текст. Звернути увагу на надмірне невмотивоване вживання особового займенника *він*.

Уставити замість нього іменники *Шевченко, Тарас, хлопець*.

У ранньому дитинстві в нього виявився хист до малювання. Крейдою чи вуглинкою він розмальовував стіни, лави, стіл, навіть долівку. Мріючи стати художником, він навчався у трьох церковних малярів, але вони не виявили в нього здібностей. Вечорами, деколи й ночами, виконавши всю загадану роботу, він нишком брав книжки з панської бібліотеки і перечитував, поринаючи у невідомі світи і забуваючи про своє гірке життя. Незабаром він і сам почав складати вірші. Переливати свої думки у слова було неабиякою втіхою для нього (З підручника).

З'ясувати лексичне значення слова *нишком*. (*Нишком* — 1. Тихо, причаївшись, мовчки. 2. Крадькома, потай, щоб інші не бачили, не знали.)

Виписати неособові займенники *й* визначити, до якої з груп за значенням вони належать.

З'ясувати тему й основну думку висловлювання. Визначити тип і стиль мовлення.

Вибірковий диктант з елементами аналізу

Прочитати мовчки текст. Виписати займенники *й* визначити їх групу за значенням і морфологічні ознаки (число, відмінок, рід).

Мою увагу привернув собака. Я остаточно переконався, що він чекає парусника. Це дуже зацікавило мене, і мої очі вже не стільки дивилися на розбурхане море, скільки стежили за собакою та за парусником. Вже і в школу було пора, але не міг же я піти, не дізнавшись, чим усе це закінчиться! І раптом сталося те, чого я боявся. Величезна пінява хвиля несподівано з громовим гуркотом ударила об причал, розсипалася десь аж під небом густими бризками, в яких заграли всі кольори веселки, важко осіла і покотилася назад у море (За Д. Ткачем).

Назвати серед виписаних займенників відносні. Які з них змінюються лише за відмінками?

До тексту скласти й записати план у формі питальних речень. Які займенники ви використаєте?

Відновлення деформованого тексту

Прочитати вголос текст. Дібрати до нього заголовки. Визначити тему й основну думку. Списати, замість крапок уставляючи потрібні за змістом займенники (присвійні, вказівні, означальні).

З'ясувати їх групи за значенням, указати на морфологічні ознаки (відмінок, число, особу, рід).

... навчальний заклад славиться ... вчителями, а славу країні приносять ... учні. Історія Херсонської гімназії № 20, ... біографія — це біографія тисяч вихованців: ... імена й біографії ввійшли у вітчизняну і світову історію. Серед ... відомі вчені, політики, діячі науки й техніки, письменники, спортсмени.

В архівних документах згадуються імена не лише академіка Євгена Тарле, письменника Бориса Лавреньова, кінорежисера Анатолія Головні, космонавта Олега Атькова, але й ... видатних випускників, серед ... шахіст і шашкіст Михайло Гоняєв. Багато часу ... віддавав шахам, вивчав ... історію. Тридцять ... етюдів, ... збереглися, принесли ... славу оригінального композитора. ... був автором першого Статуту шашкової гри, ... протягом багатьох років використовувався на змаганнях й основні положення ... покладено в основу ... сучасного шашкового кодексу (За І. Митрошенко)

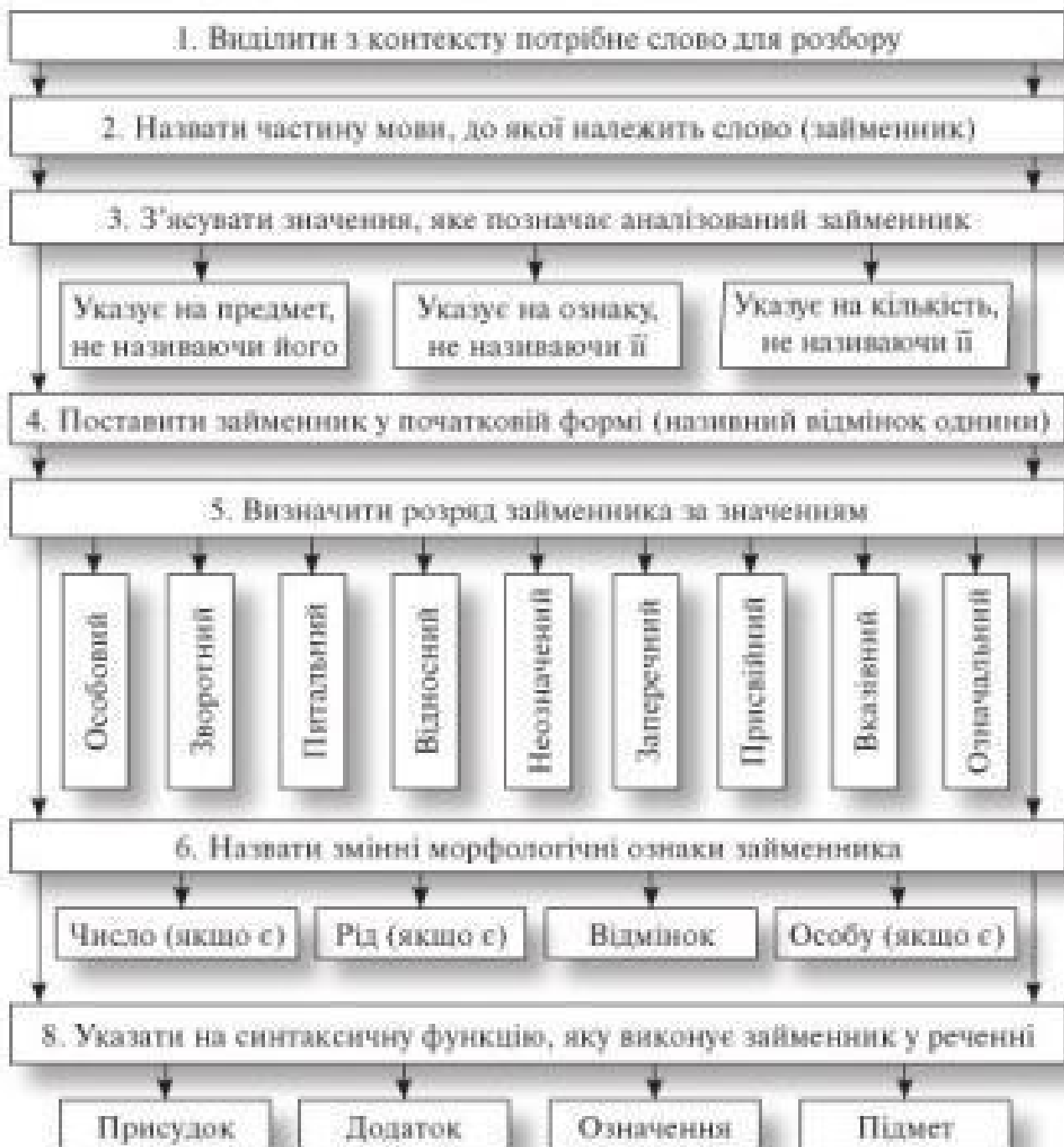
Виписати означальні займенники і провідніяти їх.

Морфологічний розбір займенників з метою структурування вивченого теоретичного матеріалу

Прочитати мовчки текст. З'ясувати стиль і тип мовлення. Виписати займенники, згрупувавши їх за групами. Дослідити, які групи за значенням займенників відсутні в тексті.

Я добре знав, що зараз буде. Тато, як завжди, говорив, що сам він виріс бідним, що в нього часто не було кусня хліба, але він учився тільки на «добре» і «відмінно», бо розумів, що треба вчитись, а от я цього не розумію. А є таке давнє прислів'я, що неуків б'ють. Бо, хто не має знань, той іде працювати вантажником у порт або в кращому разі — муляром, бетонярем чи рядовим матросом. А крім того, мені ж має бути й соромно, що я, син такого поважного батька, росту собі телепнем, тоді як діти простих людей, які не мають ні такої їжі, ні такого одягу, ні такої окремої кімнати, як у мене, учаться набагато краще. Вони розуміють, що їм треба вибитись в люди (Д. Ткач).

Ознайомлення з алгоритмом морфологічного розбору займенників

Зробити морфологічний розбір ужитих у тексті займенників, скориставшись алгоритмом.

Домашнє завдання

1. Уявити ситуацію, що ви опинилися в чужому місті й вам необхідно з'ясувати місце знаходження театру (цирку, стадіону та ін.): а) у дорослої людини; б) в однолітка. Скласти й записати діалоги, уживаючи формули мовленнєвого етикету.
2. Скласти узагальнювальну схему (або таблицю) з розділу «Займенник». Підготувати усне повідомлення на основі систематизованого теоретичного матеріалу з теми.